

RELIGIJA

Raj nije mjesto, već je stanje svijesti!

Piše: Damir Modrić,
održivi utopist

Uvod

Vjerojatno zbog naslova koji je najavljen očekujete moj oštar kritički osvrt na religijske zajednice i analiziranje njihovih manjkavosti?! Morat ću vas razočarati. Ništa od toga!

Pitam se - čemu? Jasno je da svaki sustav koji se razvija u instituciju nakon početne euforije i entuzijazma te čistoće kojom oni rezultiraju, počinje lučiti probleme. To pravilo ne opravdava, ali je neizbježno, jer njih tvore i u njih su uključeni ljudi. Isti ljudi koji nas suludom vožnjom ugrožavaju u prometu. Isti ljudi koji lobiranjem i nepotizmom ostvaruju korist na štetu drugih. Isti ljudi koji krađu, siluju, piju, tuku se i lažu. Što onda očekivati? Odbijam uvijek nanovo biti razočaran i o tome pričati...glupo je.

Niže ću dati samo kratki osvrt na sociološki fenomen religije. Trajno i primarno u mom fokusu je kvaliteta čovjeka, moja osobna i ljudi općenito. O tome ću i dalje vrijedno pisati. Ovaj članak je samo zaokruživanje jednog serijala mojih ideja koje sam s vama podijelio.

Ako baš želite kritiku i biti duboko uznemireni, pogledajte pohvaljeni i Oskarom nagrađeni film *Spotlight*. Temeljen na istini, on govori o radu redakcije bostonskog dnevnika *Boston Globe* na razotkrivanju zlostavljanja djeca od strane katoličkog svećenstva

u SAD-u. Ostao sam zapanjen...

A mi, kao što bi rekao naš gradski lider, idemo delati!

Povijest nastanka religijskih zajednica

Od kuda uopće potječe čovjekova potreba za institucionaliziranjem nečeg tako apstraktnog i osobnog, da ne kažem intimnog, kao što je vjera i odnos s Bogom? Analizirajući dostupne povijesne činjenice možemo utvrditi da pravjerovanja nisu bila sustavno organizirana. Bavila su se direktnim odnosom prirodnih sila ili Bogova i čovjeka. U to rano doba nisu nastajale organizacije poput današnjih. Svi su članovi neke zajednice na isti način očitovali uvjerenja i svoj odnos prema božanskom. Najčešće ih je predvodio vrač ili šaman koji je ujedno bio i liječnik, a nerijetko i mudrac/savjetnik, svi rituali koje su upražnjavali smatrali su se iscjeljujućim za pojedinca i svijet. Bile su to religije jednakih.

Velike sociološke promjene nastaju urbanizacijom i robno-novčanom privredom. Čovjek se pomalo, ali trajno, odmiče od utjecaja i izloženosti prirodnim silama, te sve više pada pod jak utjecaj novonastale građanske sociologije koja se prvenstveno temelji na novoj razmjeni dobara i razlikama u društvu koje se sve više raslojava. Stvara se profesionalna vojna organizacija koju prati vojna hijerarhija, a

paralelno s njom i politička, koja se također temelji na piramidalnom sustavu podređivanja, s vođom na vrhu. Štoviše, politika je često kroz povijest i uzrokovala nastanak religija, jer vladari u pravilu nisu štedjeli podanike, upravljali su sebično i autokratski, pa su se suprotno takovoj vlasti pojavile moderne religiozne zajednice koje su širokoj populaciji bez razlike nudile utjehu i utočište. Kako bi se mogle konfrontirati političkoj i vojnoj strukturi, stvorile su sličnu piramidalnu organizaciju, a podjednako vrednovana božanstava vezana uz prirodne sile, ustupila su mjesto politeističkom modelu, s identičnom piramidalnom strukturom kakva je vojna i politička. Na kraju te tri organizacije upravljaju sve glomaznijim strukturama ljudi koje se počinju definirati kao narodi. One se prožimaju i smjenjuju na vlasti, vršeći sve veći utjecaj. Direktni odnos i komunikacija svakog pojedinca sa svojom transcendentnom prirodom pomalo gubi važnost, ustupajući mjesto vodstvu. Nastale su religiozne institucije koje nude ritualno iskupljenje ili utjecaj na sudbinu. Vjera koja treba biti stanje pojedinca i njegov specifičan odnos prema Stvoritelju se ukalupljuje i pretvara u organiziranu djelatnost. Tu djelatnost počinje voditi svećenstvo, profesionalno izaslanstvo Boga na Zemlji. Religije i učenja kroz povijest doživljavaju reviziju. In-

spirirani pojedinci zvani proroci i sveci prezentiraju modernije aspekte istine, a organizacije se reformiraju. Javljaju se nama poznati moderni religiozni sustavi koji opet doživljavaju promjene, prilagodbe i raskole, što traje sve do danas.

Bitno je shvatiti kako se prirodna potreba čovjeka da komunicira s onostranim pretvorila u pasivnu ulogu današnjeg vjernika, koji se uklapa u već postojeće sisteme i nekritički slijedi većinu. To je naoko lakši način, no on znatno pasivizira pojedinca i udaljuje ga od formiranja osobnog modela potrage za istinom koji je u skladu s duhovnim potrebama. Pravjerovanja su imala tu prednost! Uvažavala su individualnost, pa tako i različitost u pristupu Bogu.

Potreba za institucionaliziranjem vjere

Vratimo se još malo u povijest, to jest zapisanu povijest ili ono što je od nje ostalo. Jasno se vidi da su svi proroci, Isus, Buda, Muhamed u dubokom nadahnuću stekli jasnoću poimanja svijeta, te znanja koja su se oblikovala u sustave vjerovanja. Znanje se najčešće širilo neorganizirano, direktnim putem, sa učitelja na učenika, a zatim na iduću učeničku generaciju kojoj su bivši učenici postali učitelji, i naravno takav je sustav tumačenja znanja, kroz život i žive ljude, počeo modificirati samo znanje, što iz potrebe prilagođavanja novim odnosima, što iz nerazumijevanja. To je očekivana posljedica jer znanje ispunjava svoju svrhu tek u interakciji sa životom živih ljudi u kojoj bi se trebalo nadograđivati. Ovaj proces, koji je nadasve prirodan isprovocirao je potrebu institucionaliziranja. Ta potreba se, siguran sam, javila iz želje da se očuva izvornost i snaga učenja mudraca. Apsurdno je da se u tom stremljenju odvija obrnuti proces. Istina i znanje se pretvaraju u dogmu koju ljudi počnu slijepo slijediti i/ili formalno upražnjavati te se snaga učenja gubi, a rezultati takvog odnosa su loši i nezadovoljavajući za većinu. Svjedoci smo trenutka u kojem brojni problemi tište sve religije. To nije nepoznata pojava. Proces revidiranja se

već dešavao, pa u sagledavanju nauka svih njih srećemo staro i novo učenje. Staro koje s vremenom zastarijeva i novo koje je revizija starog. U kršćanstvu imamo Stari i Novi zavjet, prorok Muhamed je sam rekao da ne donosi novo, već red u staro, budizam je, šireći se, razvio nekoliko glavnih smjerova koji imaju sličnu osnovnu strukturu, ali se međusobno jako razlikuju pa ih neupućeni smatraju različitim religijama, i tako dalje. Uglavnom, činjenica je da svako vjerovanje svojim širenjem razvija potrebu za ustrojem. Ta činjenica proizlazi iz nekoliko ljudskih potreba.

Jedna od glavnih je ovladavanje straha. U članku broja 143 sam iznio tezu da je strah taj koji ujedinjuje ljude. I jest! Prepoznavanjem identičnosti strahova ljudi ih lakše ovladavaju, a dijeleći ih, imaju mogućnost pretvoriti ih u vrlinu ili, što je na žalost češće, pretvoriti ih u opravdanje za svoju statičnost, nedjelovanje i manjkavo ponašanje. Pripadnost nekoj zajednici koja pruža zaštitu odgovara ljudima, pa će je ukoliko ne postoji oformiti. Osim toga, čovjek je društveno biće i ima poriv za udruživanjem. Kroz povijest je taj proces tekao eksponencijalno, pa su od obitelji nastala plemena, od plemena narodi, a danas se i ta potreba priklanja trendu globalizacije, odnosno čovječanstvo se sve više udružuje u nekakvu glomaznu ekonomsko-političku zajednicu u kojoj pomalo nestaju granice, a narodi migracijama i miješanjem sve više gube svoj temeljni identitet. Iako je taj proces naoko opravdan i pozitivan, kao sve ima i svoju crnu stranu. Udruženi ljudi bolje surađuju, manje ratuju i lakše preživljavaju, no proces globalizacije stvara i podjele dramatičnih razmjera. Polako nestaje srednji sloj društva koji je do sada bio nositelj humanizacije odnosa i čuvar zdravih tradicija. Svega dva posto ljudi drži bogatstvo koje je ravno imetku ostatka čovječanstva. To rezultira promjenama i prilagodbama unutar svih struktura ljudskog društva, pa smo svjedoci da se djelovanje religija sve više politizira, što je loše, ali vjerovatno neizbježno. Javlja se udaljava-

nje od primarnog cilja koji bi trebao biti razvoj pojedinca unutar organizacije u jedno zdravije, produktivnije, produhovljenije i radosnije biće.

Zaključak

Poanta je u tome da se znanje ne bi trebalo zamrznuti i rigidno tumačiti. Svako ukalupljivanje znanja u organizaciju oduzima tom znanju životnu dinamiku i pretvara ga u dogmu, a istina ne trpi dogmu, već traži živu interakciju. Povratak na koncept stakroćanskih komuna i slični pokušaji bili bi revidirani put religije u novom dobu, iako se disciplinirano samostalno traganje za osobnim duhovnim identitetom uvijek nameće kao krajnje i jedino rješenje.

Raj nije mjesto, već je stanje svijesti!

O autoru

Damir Modrić od 1997. godine uspješno razvija praksu F.N.M.T. Fascio-neuro-muskularna terapija pouzdano uklanjanja napetosti iz tkiva koje uzrokuju razne poremećaje, bolesti i programirano emotivno ponašanje. Djeluje u Zagrebu i Rijeci. Informacije na www.anamo.hr ili na telefon 098-864597. ●

U slijedećem broju:

Moral – temelj zdravog društva
Sve do sada objavljene članke autora kolumne moguće je pronaći na www.anamo.hr.